

**Herrestad L1969:1981, L1969:1933, L1969:2530, Uddevalla kommun,
Västra Götalands län**

Arkeologisk förundersökning av två boplatser och en fyndplats, stenålder till historisk tid

Annika Östlund och Olof Håkansson
Kulturlandskapet rapporter 2023:4

**Herrestad L1969:1981, L1969:1933, L1969:2530,
Uddevalla kommun, Västra Götalands län**

Arkeologisk förundersökning av två boplatser
och en fyndplats, stenålder till historisk tid

Annika Östlund och Olof Håkansson

Kulturlandskapet

Administrativa uppgifter

Fastighet: Holma 1:14 med flera, Herrestads socken, Uddevalla kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum /dnr: 2023-02-01, 431-1368-2023

Uppdragsnummer (Fornsök): 202300173

Uppdragsgivare: Uddevalla vatten AB

Fältarbetsperiod: 2023-03-06 - 2023--03-14

Projektnummer: 23043

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Annika Östlund

Övrig personal: Olof Håkansson

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Undersökningsområdets storlek: 7645 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6472260 m, Öst 309910 m

Höjd över havet: 17–28 meter

Digitalt dokumentationsmaterial: Fotografier (jpg), mätfiler (ssf), geografisk data i qgz -filer, beskrivningar av schakt, anläggningar, fynd och prov samt fotolista (odt och ods).

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet

Fynd: Har omhändertagits. Antal fyndposter L1969:2530: 1 st. Antal fyndposter L1969:1933: 14 st. Fynd förvaras hos Kulturlandskapet fram till fyndfördelning.

Provmaterial: Ej analyserade prov för ¹⁴C, makrofossil och markkemi förvaras hos Kulturlandskapet.

Herrestad L1969:1981, L1969:1933, L1969:2530, Uddevalla kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk förundersökning av två boplatser och en fyndplats, stenålder till historisk tid

Kulturlandskapet rapporter 2023:4

© Kulturlandskapet 2023

Författare: Annika Östlund och Olof Håkansson

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Olof mäter djupet på schakt 10 inom boplatzen L1969:1933. Foto mot väster.

Bild baksida: Schakt 10, profil. Foto mot norr.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med programvaran Map Maker samt data från Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Andreas Hansen, Omland Form och Fotografi

Sökord: Bohuslän, boplatser, skafthålsyxa, gårdstomt, flinta, kokgrop, senneolitikum, bronsålder, förromersk järnålder

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5	Källor	27
Del 1 Inledning		Bilagor	
Syfte	7	Bilaga 1 – Schakt L1969:2530	30
Undersökningsområdet	7	Bilaga 2 – Schakt L1969:1933	31
Tidigare undersökningar	8	Bilaga 3 – Anläggningar L1969:2530	34
Metod	8	Bilaga 4 – Anläggningar L1969:1933	35
Förmedling	8	Bilaga 5 – Fyndlista L1969:2530	36
Del 2 Undersökningsresultat		Bilaga 6 – Fyndlista L1969:1933	37
Kartstudier	9	Bilaga 7 – Havsnivå 20 m över dagens nivå	40
Fältarbete	10	Bilaga 8 – Havsnivå 8 m över dagens nivå	41
Norra ytan – L1969:2530	10		
<i>Schakt</i>	12		
<i>Anläggningar</i>	12		
<i>Fynd</i>	15		
<i>Analysresultat</i>	15		
Södra ytan – L1969:1933	15		
<i>Schakt</i>	15		
<i>Anläggningar</i>	15		
<i>Lager</i>	19		
<i>Fynd</i>	19		
<i>Analysresultat</i>	19		
Del 3 Tolkning och vidare åtgärder			
Tolkning	21		
Kunskapspotential	24		
Pedagogisk potential	25		
Värdering av måluppfyllelsen	25		
Förslag på vidare åtgärder	25		
Norra ytan – L1969:2530	25		
Södra ytan – L1969:1933	25		
Lagstiftning	25		

Herrestad L1969:1981, L1969:1933, L1969:2530, Uddevalla kommun, Västra Götalands län

Arkeologisk förundersökning av två boplatser
och en fyndplats, stenålder till historisk tid

Sammanfattning

Uddevalla vatten AB ska förlägga ledningar för vatten, spillvatten och fiber. Arbetsföretaget berör L1969:1981 (fyndplats för skafthålsyxa) samt L1969:1933 (boplatser) och L1969:2530 (boplatser). Kulturlandskapet har därför fått i uppdrag att utföra en arkeologisk förundersökning med syfte att fastställa fornlämningarnas karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt att ta tillvara fornfynd, inför länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning. Även bytomten för Holmaby (L1969:3582 och L1969:3527) berörs av arbetsföretaget. Bytomten omfattas inte av beslut om arkeologisk förundersökning.

Fältarbetet utfördes under fem dagar i början av mars. Sammanlagt togs 26 schakt om cirka 230 m² upp. I det norra området som ligger i anslutning till boplatserna L1969:2530 förlades tre schakt, och i det södra området som ligger inom boplatserna L1969:1933 förlades 23 schakt.

Invid boplatserna L1969:2530 framkom fem anläggningar, bedömda som hårdar och mörkfärgningar. En av dessa daterades till 1302-1427 e Kr. I schakten framkom sparsamt med slagen flinta i undergrund och i anläggningar.

Även inom boplatserna L1969:1933 framkom fem anläggningar, bedömda som kokgrop, gropar och eventuell hård. Kokgropen daterades till 353-45 f Kr. En grop innehöll ett förkolnat korn (*Hordeum vulgare*), och ett förkolnat frö av måra (*Galium* sp.). Inom ytan framkom även två lager. Ett sotigt lager, troligen kulturavsatt, daterades

till 2136-1896 f Kr. Ett naturligt försumpat lager daterades till 738-384 f Kr. I schakten framkom en hel del fynd av slagen flinta, merparten av dessa i ploglager.

Kartstudier visar att bytomten L1969:3527 har haft en utbredning inom den västra delen av boplatserna L1969:1933, samt att bytomten L1969:3582 haft en utbredning inom ytan för boplatserna L1969:2530.

Bedömningen görs att det är tveksamt om boplatserna L1969:2530 berördes av den utförda schaktningen. Kulturlandskapet föreslår schaktningsövervakning vid ledningsförläggning i anslutning till vägen.

Vad avser boplatserna L1969:1933 bör den knappast vara från stenålder, baserat på höjden över havet. Den slagna flintan kom nästan uteslutande i matjorden. Eventuellt är boplatserna sönderplöjd i den östra delen, alternativt kommer fynden snarare från något högre i terrängen. Inom den västra delen framkom anläggningar, varav åtminstone kokgropen är förhistorisk. Eventuellt har bytomten inverkat på boplatsernas innehåll i den västligaste delen. Kulturlandskapet föreslår schaktningsövervakning vid ledningsförläggning inom den västra delen av ytan.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

Illustration 1. Kartan visar de båda förundersökningsområdena vid Holma, beläget mellan Herrestad och Rotviksbro. © Lantmäteriet.

Del 1 Inledning

Syfte

Uddevalla vatten AB ska förlägga ledningar för vatten, spillvatten och fiber. Matjordsavtagning ska ske i åkermark till en bredd av cirka 20 meter. Ledningssträckan berör L1969:1981 (fyndplats för skafthålsyxa) samt fornlämningarna L1969:1933 (boplats) och L1969:2530 (boplats), *illustration 1*. Kulturlandskapet har därför fått i uppdrag att utföra en arkeologisk förundersökning inom två berörda ytor.

Syftet med förundersökningen var att fastställa fornlämningarnas karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt att ta tillvara

forrfynd inför länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning. Resultaten ska också kunna användas i företagarens planering.

Undersökningsområdet

De berörda lämningarna är belägna på den sydvästra sluttningen av ett mindre höjdparti, *illustration 2*. Undergrunden består huvudsakligen av postglacial finsand, samt i lägre liggande partier postglacial lera.¹

Den norra boplatsen, L1969:2530, har oklar begränsning. Här har påträffats ett spetsigt avslag (eventuellt ett borrh), en skrapa, en oregel-

¹SGU Kartvisare

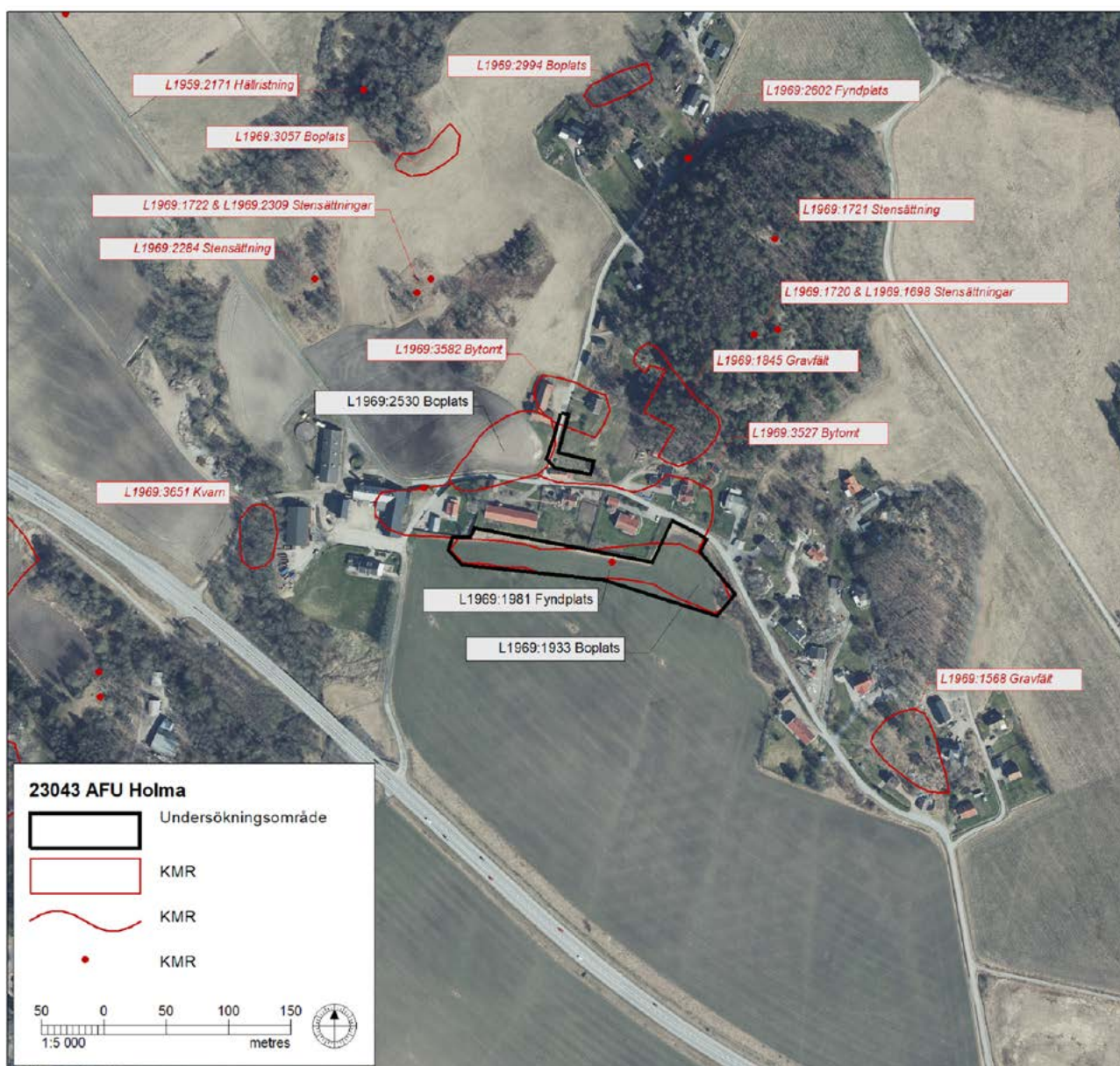

Illustration 2. Holma med förundersökningsområdena. Fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar nämnda i texten är markerade. De tre lämningar som omfattas av uppdraget har skyltar med svart text, övriga röd text. © Lantmäteriet.

bunden kärna, två bitar bränd flinta samt flera bitar övrig flinta, ett par av de senare möjligen skadade föremål. Även den södra boplatsten, L1969:1933, har oklar begränsning. Inom området har påträffats en stor skrapa av grov flinta, ett tiotal avslag varav ett par troligen bearbetade, tre bitar bränd flinta, varav ett spån och ett avslag, samt flera bitar övrig flinta varav några svallade. Exakt var skafthålsyxan, L1969:1981, är funnen är okänt: "funnen å Holma", "sannolikt inom" ytan för boplatserna eller Holma bytomt (L1969:3527 och L1969:3582).²

Vid höjdpartiet finns vidare två gravfält med högar och stensättningar (L1969:1568, L1969:1845), samt ytterligare tre stensättningar i krönlägen (L1969:1721, L1969:1698, L1969:1720). Mellan respektive norr om boplatserna finns delar av Holma bytomt (L1969:3527 och L1969:3582), med första skriftliga belägg från 1604. Gravarna visar dock att bosättning har funnits i anslutning till höjdpartiet åtminstone under yngre järnålder. Mellan höjdpartiet och vattendraget väster om finns ytterligare stenåldersboplatser (L1969:2994, L1969:3057), samt ytterligare stensättningar (L1969:1722, L1969:2309, L1969:2284), samt en hällristning i form av en skålgrop (L1959:2171). Det finns också ytterligare en fyndplats för en (halv) skafthålsyxa (L1969:2602).

Bytomten ligger på nivåer mellan cirka 17 och 28 meter över havet. Det innebär att undersökningsområdet legat i anslutning till strandlinjen från tidigneolitikum till äldre bronsålder. En vik av Havstensfjorden gick upp till ytan ännu under förromersk järnålder. Det skyddade läget i anslutning till havet, vid ett höjdparti med i huvudsak sandig undergrund, i anslutning till färskvatten, samt de tidigare registrerade grav- och boplatslämningarna, visar vilket bra läge detta har utgjort under en mycket stor del av förhistorisk och historisk tid.

Tidigare undersökningar

Inga tidigare undersökningar har utförts på platsen.

Metod

Innan fältarbetet påbörjades gjordes ett översiktligt studium av landskapet utifrån Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister Fornsök samt av historiska kartor över Holma bytomt.

I fält togs schakt upp med grävmaskin. Schakten grävdes med dubbel skopbredd till ett djup av 0,2-0,7 meter. Schakten grävdes skiktvis. Vid varje nytt skikt handrensades ytan och fynd samlades in. Ett urval anläggningar delundersöktes, och prov för vedartsanalys, ¹⁴C-datering, makrofossilanalys och markkemiahlys togs ur ett urval anläggningar och lager. Metalldetektor användes i samtliga schakt på den norra ytan, och i mer än hälften av schakten på den södra. Dokumentation skedde fortlöpande medelst fotografi, beskrivning och inmätning med RTK-GPS. Fältarbetet utfördes av Annika Östlund och Olof Håkansson.

Vedartsanalys, markkemiahlys och makrofossilanalys har utförts av Miljöarkeologiska Laboratoriet (MAL) vid Umeå universitet, och ¹⁴C-datering av CEDAD vid universitetet i Salento, Italien. Fynd av slagen flinta har analyserats av Stig Swedberg med stöd av *Sorteringsschema för flinta*.³

Förmedling

Inga särskilda förmedlingsinsatser gjordes under fältarbetet, men grävpersonalen samtalade med spontana besökare. Löpande information lades ut på hemsida och i sociala medier. Rapporten finns tillgänglig på Fornsök och på Kulturlandskapets hemsida.

² KMR Fornsök

³ Andersson m fl. 1978

Del 2 Undersökningsresultat

Kartstudier

Inga äldre kartor visar på bebyggelse inom det norra förundersökningsområdet; ytan verkar snarare ha bestått av tomtmark eller liknande. Däremot visar en storskifteskarta från 1772/1778 att bebyggelsen haft en utbredning inom ytan för boplaten L1969:2530, *illustration 3*. Det samma framgår av en storskifteskarta från 1805, *illustration 4*.⁴ Som ett resultat av detta har begräns-

4 Lantmäteriet 1772/1784; Lantmäteriet 1805

ningen för bytomt/gårdstomt L1969:3582 justerats i KMR.

Kartan från 1805 visar att Holma bytomt även haft en utbredning inom den västra delen av den södra ytan, inom boplaten L1969:1933. Det samma framgår av karta från laga skifte från 1859.⁵ Som ett resultat av detta har även begränsningen för bytomt/gårdstomt L1969:3527 justerats i KMR. Det innebär också risk för påverkan på boplaten i detta parti. För den östra delen av området visar kartorna åkermark.

5 Lantmäteriet 1772/1784; Lantmäteriet 1805; Lantmäteriet 1859/1867

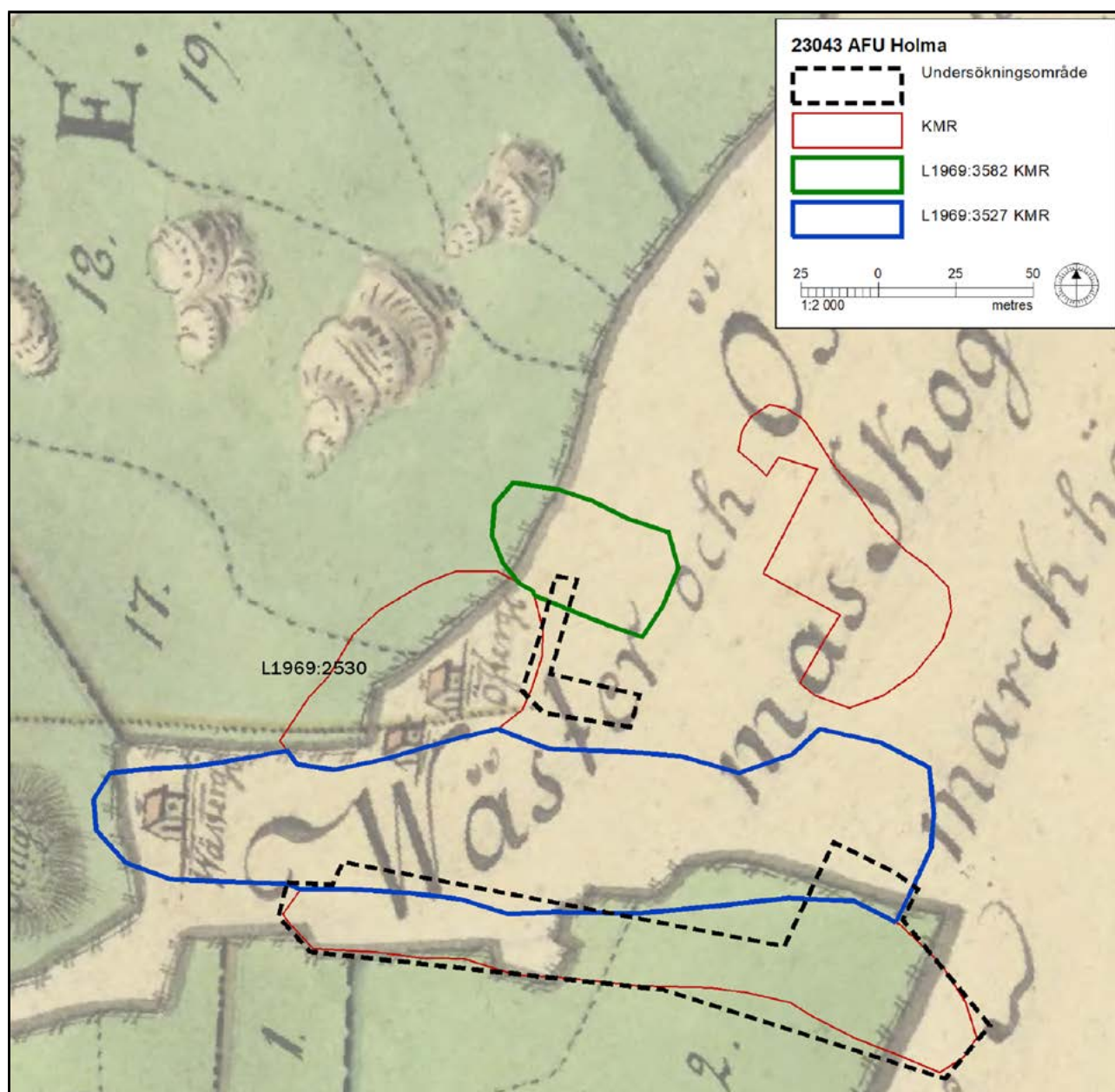

Illustration 3. Karta från storskifte på inägor, Holma 1-2, från 1772/1784. Det framgår att det har funnits bebyggelse även inom ytan för boplaten L1969:2530. Källa Lantmäteriet.

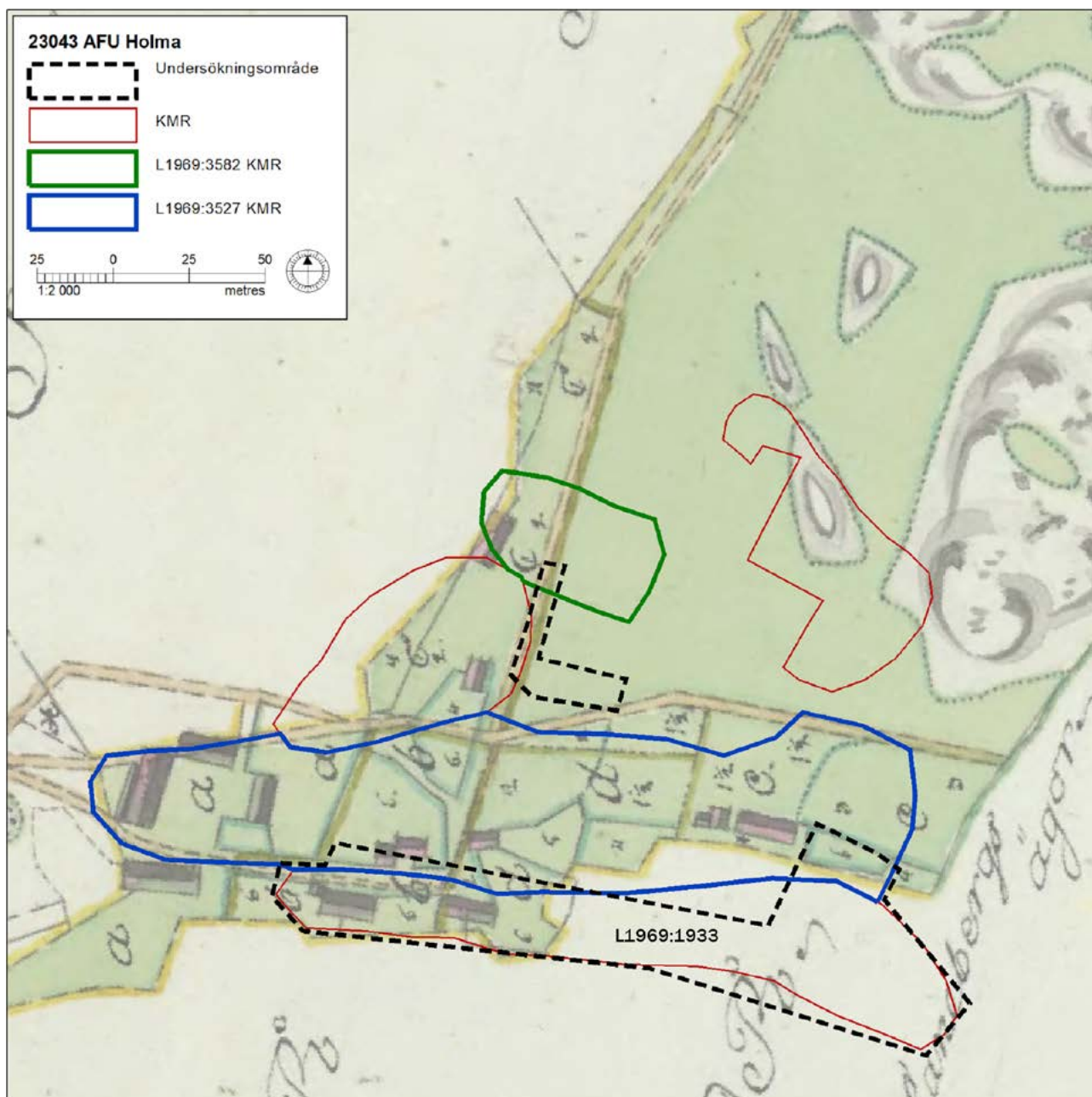

Illustration 4. Karta från ännu ett storskifte på inägor, Holma 1-2, från 1805. Det framgår att det har funnits bebyggelse även inom ytan för boplatsen L1969:1933. Källa Lantmäteriet.

Första skriftliga belägg för Holma är från 1604⁶, och den första kartan är från 1772/1784. Hur bebyggelsen sett ut före 1772 vet vi inte.

Fältarbete

Fältarbetet utfördes under fem dagar i början av mars, med ömsom barmark och ömsom snö, illustration 5 och 6. Sammanlagt togs 26 schakt om cirka 230 m² upp, illustration 7. I det norra området som ligger i anslutning till boplatsen

6 KMR Forsnök

L1969:2530 förlades tre schakt, och i det södra området som ligger inom boplatsen L1969:1933 förlades 23 schakt.

Norra ytan – L1969:2530

Den norra ytan angränsade till boplatsen L1969:2530 i väster samt till gårdstomten L1969:3582 i norr. Undersökningsområdet utgjordes av tomtmark samt området kring vägen. Området i anslutning till vägen undersöktes inte.

Illustration 5. Första fältdagen bjöd på sol. Olofrensar i schakt 3, upptaget i anslutning till boplatsen L1969:2530. I bakgrunden kan anas schakt 1 och 2 som blivit igenlagda. Foto mot öster.

Illustration 6. Efter ett ymnigt snöfall fortsatte schaktningen inom boplatsen L1969:1933. Olof mäter in schakt 4, upptaget i den lägre liggande delen av ytan. Av bilden framgår även det ringa djupet på matjorden, samt den hårda silten därunder. Foto mot nordväst.

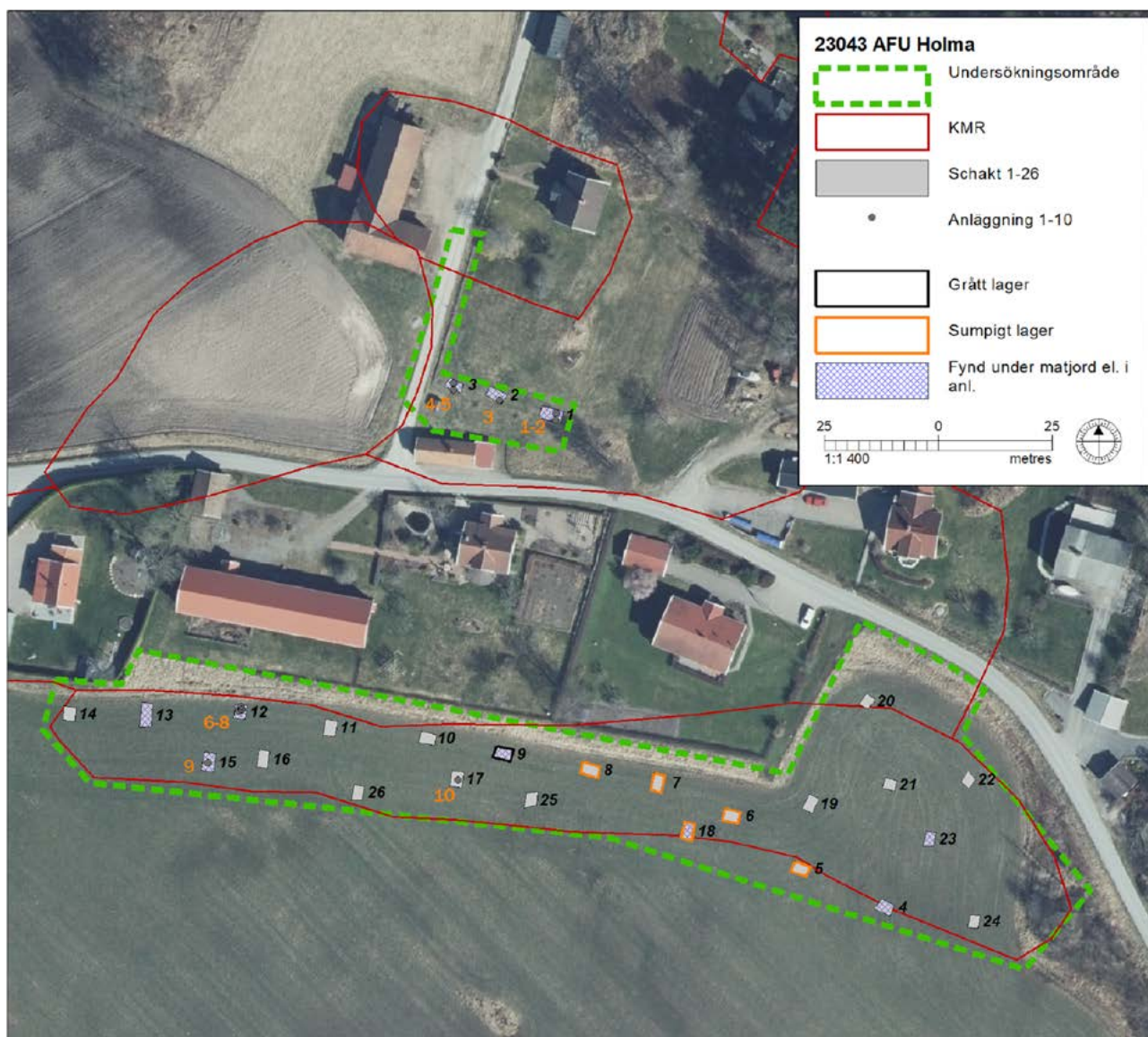

Illustration 7. Kartan visar resultaten från schaktningen för såväl den norra som den södra ytan. Anläggningarna är markerade med grå prickar och brandgula siffror. I schakt 5-8 samt 18 fanns ett sumpigt lager. I schakt 9 fanns ett tunt flammigt grått lager. I schakt 1-3 på den norra ytan framkom fynd under matjord och/eller i anläggningar. På den södra ytan framkom fynd under matjord och/eller i anläggningar i schakt 4, 9, 12, 13, 15, 18 och 23. I övrigt kom fynd endast i matjorden, utom i schakt 17 där det inte kom några fynd alls. I schakt 1 och 2, samt i schakt 9, 12, 15, 16 och 26 framkom en hel del sten i matjorden. © Lantmäteriet.

Schakt

Tre schakt grävdes, samtliga förlades till tomtmark. Undergrunden utgjordes av silt, grusig silt eller grusig sand. I schakt 1 och 3 var det mer stenigt än i schakt 2, med upp till 0,4 meter stora stenar, *illustration 8*. Beskrivningar av samtliga schakt finns i Bilaga 1.

Anläggningar

Fem anläggningar framkom: två vardera i schakt 1 och 3 samt en i schakt 2. Fyra av anläggningarna delundersöktes och två provtogs för ^{14}C . Beskrivningar av samtliga anläggningar finns i Bilaga 3.

I schakt 1 framkom och undersöktes anläggning 1, en härd med oregelbunden form i plan, cirka 0,75 x 0,3 meter stor och 0,35 meter djup, med en fyllning av gråbrun sandig silt med enstaka kolfnas, *illustration 9*. Härdens provtogs för ^{14}C . I samma härd framkom även ett flintavslag. Anläggning 2 i schakt 1 undersöktes inte, men liknade anläggning 1 i plan.

I schakt 2 undersöktes anläggning 3, en i plan 0,5-0,9 meter stor mörkfärgning med en fyllning av mörkbrun sotig silt och enstaka sten, *illustration 10*. Anläggningen, som var 0,08 meter djup med en lätt skålad botten, bedöms som en härd.

Illustration 8. Schakt 1 inom den norra ytan. En del sten kom i matjorden. Inga strukturer kunde identifieras. Även i schakt 3 kom en del sten. Foto mot sydväst.

Illustration 9. Anläggning 1 i schakt 1 har blivit undersökt till hälften, bilden visar profilen genom anläggningen. Som framgår var djupet ringa. I anläggningen togs ett kolprov som visade på ek, som daterades till 1300- eller tidigt 1400-tal. Foto mot norr.

Illustration 10. Den framrensade anläggning 3 i schakt 2. Foto mot öster.

Illustration 11. Profilen genom anläggning 4 i schakt 3 visar på en flammig fyllning. Foto mot sydväst.

I schakt 3 undersöktes anläggning 4, en härd som var oregelbunden i plan. Anläggningen var 0,5-0,8 meter stor och 0,3 meter djup, och fyllningen bestod av mörk eller sotig silt med kolfnas, *illustration 11*. Här togs ett prov för ¹⁴C. Härden var flammig mot underliggande grus och med stenar upp till 0,2 meter stora i den nordöstra kanten. Sannolikt fortsatte härden in i schaktkant i söder. I schakt 3 undersöktes även anläggning 5, en mörkfärgning med flat botten och utan kol. Anläggningen bedömdes i fält som ett eventuellt stenlyft.

Tabell 1. Fynd L1969:2530

Schakt	Lager	Plattforms kärna	Avslag	Splitter	Övrig	TOTALT
S1	Matjord		1			1
S1	Anl 1		1			1
S2	Grusig sand	1			1	2
S2	Anl 3		2			2
S3	Anl 4		1	2		3
TOT.		1	5	2	1	9

Tabell 1. Redovisning av fynd från den norra ytan, per schakt och lager eller anläggning. Röd text anger matjordslager.

Fynd

Fynd framkom under matjord i samtliga schakt. Fynden utgjordes bland annat av en plattforms kärna C (fynd nr 3) i schakt 2, samt fem avslag av flinta – fyra av dessa i eller i anslutning till anläggning 1, 3 och 4. En sammanställning av fynden framgår av *Tabell 1*. Fullständig fyndlista finns i *Bilaga 5*. Metalldetekteringen gav utslag på patroner, spik och knappar vilka bedömdes som recenta och därför ej tillvaratogs. Fynd förvaras på Kulturlandskapet i väntan på fyndfördelning.

Analysresultat

Analysrapporterna finns att ladda ner på Fornsök, samt på Kulturlandskapets hemsida. En sammanställning av analyserna finns i *Tabell 2*.

Tabell 2. Analyser L1969:2530

Prov	Typ	Anl	Schakt	Typ	Vedart	¹⁴ C	Makro	MK
1	C-14	1	1	Härd	Ek (quercus)	1302-1427 e Kr	-	-
2	C-14	4	3	Härd	Kolfragment	-	-	-

Vedartsanalys

Provet som togs i anläggning 1 i schakt 1, består av ek. Provet som togs i anläggning 4 i schakt 3 bestod endast av kolfragment som inte var möjliga att artbestämma.⁷

¹⁴C-analys

Kolprovet från anläggning 1 daterades till 1302-1427 e Kr, det vill säga medeltid.⁸

Södra ytan – L1969:1933

Schakt

På den södra ytan togs 23 schakt upp, numrerade 4-26, se *illustration 7*. Samtliga schakt förlades till vall eller åker. Undergrunden bestod huvudsakligen av silt, understundom blandat med sand och grus. I schakt 9, 12, 13, 15, 16, 25 och 26 fanns en hel del sten i matjorden, framför allt i de undre delarna av densamma. Beskrivningar av samtliga schakt finns i *Bilaga 2*.

Anläggningar

Fem anläggningar framkom varav tre delundersöktes. Beskrivningar av samtliga anläggningar finns i *Bilaga 4*.

I schakt 12 var tre gropar, anläggning 6, 7 och 8, *illustration 12*. Av dessa undersöktes anläggning 6, en grop med fynd av slagen flinta. Ett makroprov togs. Gropen var i plan oval och 0,6 x 0,8 meter stor, synlig som mörkbrun blöt matjord/kulturdjord med något tegelfnas. Fyllningen bestod av grå silt med grus och sten. Botten var konkav mot undergrunden, på så sätt att anläggningen var grund i mitten och djupare mot kanterna, *illustration 13*. Ut mot kanterna samt centralt var stenar. Ett makroprov togs i anläggningen. Anläggning 7 och 8 liknade anläggning 6 i ytan, och även dessa bedöms som gropar.

I schakt 15 var anläggning 9, en trolig härd, *illustration 14*. Den var 0,8 x 1,4 meter stor i plan

⁷ Östman m fl. 2023

⁸ Calcagnile 2023

Illustration 12. Anläggningarna 6, 7 och 8 i schakt 12 inom boplatsen L1969:1933. Foto mot norr.

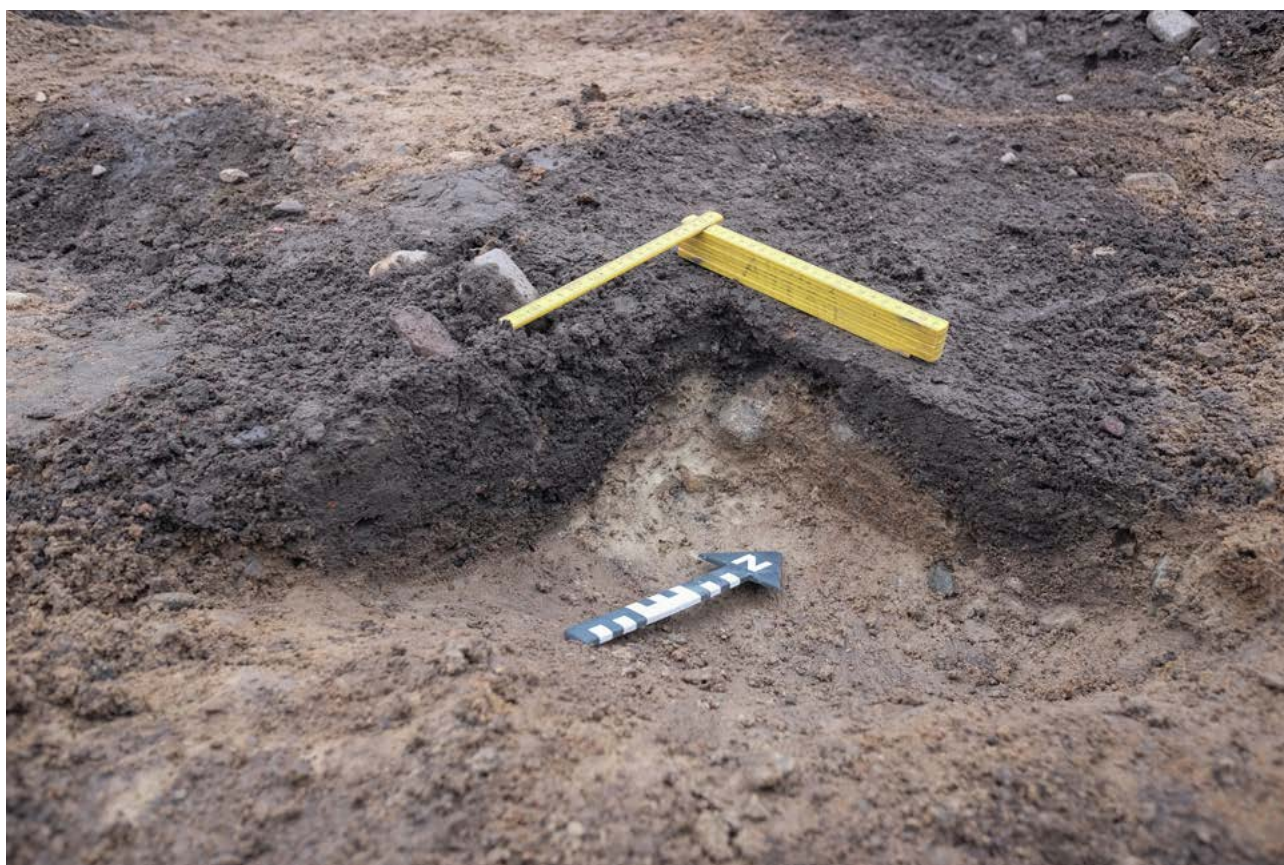

Illustration 13. En kvart av anläggning 6 undersöktes. Bottnen var ojämn och grundare i mitten än i kanterna. Foto mot nordväst.

Illustration 14. Undersökning av anläggning 9 i schakt 15 i lätt snöfall. Foto mot söder.

Illustration 15. Kokgropen, anläggning 10 i schakt 17, undersökt till en fjärdedel. Foto mot nordväst.

Illustration 16. Annika mäter in det kolprov som togs ur lagret i schakt 9. Kolprovet bestämdes till al, och daterades till senneolitikum. Lagret är grått och flammigt, och avviker mot både den bruna matjorden och den ljusa silten under. Foto mot norr.

Illustration 17. Detta foto av profilen i schakt 8 får illustrera det sumpiga lager som uppträdde i schakt 5-8 samt 18. Det var mörkbrunt och sandigt, och avviker tydligt från matjorden överst och den ljusa silten i undergrunden. Ett kolprov taget i schakt 18 bestämdes till salix eller poppel, och daterades till yngre bronsålder/förromersk järnålder. Foto mot nordost.

och avgränsad i öster av sten upp till 0,5 meter i diameter. Längs kanterna var stenar upp till 0,4 meter i diameter. Fyllningen bestod av något mörkfärgad sandig silt. Ren kol framkom ej, dock tyder färgen och stenens placering på att det är en hård. Fynd av ett avslag och en bit övrig flinta, av vilka en vid schaktning och en vid undersökning. Ett makroprov togs i anläggningen.

I schakt 17 framkom en kokgrop, anläggning 10, *illustration 15*. Den var rund och 0,8 meter stor i plan, samt 0,1 meter djup. Kokgropen var tydlig i plan. Fyllningen bestod av sotig silt och skörbränd sten. I anläggningen togs ett kolprov och ett makroprov.

Lager

På den södra ytan framkom två lager vilka bedömdes som möjliga kulturlager. I schakt 9 påträffades ett flammigt grått lager, som var synligt inom hela schaktet, *illustration 16*. I lagret togs ett kolprov.

I schakt 5, 6, 7, 8 och 18 påträffades under ploglagret ett sandigt till grusigt, mörkare lager som upplevdes som sumpigt, *illustration 17*. Från detta lager i schakt 18 togs prov för makro, markkemi och ¹⁴C.

Fynd

I alla schakt utom schakt 17 framkom fynd av slagen flinta. Flintan består bland annat av sex plattformsavslag, sex plattformskärnor och två spånfragment. Merparten av fynden anträffades emellertid i ploglagret, och fynd under matjorden framkom endast i sju schakt: i schakt 4 (ett avslag), schakt 9 (en plattformskärna C), schakt 12 (en övrig flinta i anläggning 6), schakt 13 (ett svallat avslag), schakt 15 (två avslag och en övrig i anläggning 9), schakt 18 (en bränd övrig flinta i det sumpiga lagret), och schakt 23 (ett avslag). En sammanställning av fynden framgår av *Tabell 3*. Fullständig fyndlista finns i *Bilaga 6*. Fynd förvaras på Kulturlandskapet i väntan på fyndfördelning.

Ett urval av schakten metalledetekterades vilket gav utslag på recenta fynd av metall såsom hästkosöm, nubb, spik, dörrjärn med mera. Då

Tabell 3. Fynd L1969:1933

Schakt	Lager	Plattformskärna	Plattformsavslag	Spånfragment	Avslag flinta	Avslag kvarts	Splitter	Övrig	TOTAL
S4	Matjord		1		3		3		7
S4	Fint grus				1				1
S5	Matjord	1			3			2	6
S6	Matjord		2		3		1		6
S7	Matjord				4				4
S8	Matjord		1		3			2	6
S9	Matjord				2		1		3
S9	Sotig silt	1							1
S10	Matjord				1				1
S11	Matjord				2				2
S12	Matjord				1			2	3
S12	Anl 6							1	1
S13	Matjord				2				2
S13	Silt				1				1
S14	Matjord				1			2	3
S15	Matjord				2			2	4
S15	Anl 9				2			1	3
S16	Matjord				3		1		4
S18	Matjord				1			2	3
S18	Sumpigt							1	1
S19	Matjord		1		5			2	8
S20	Matjord	1	1		2				4
S21	Matjord	1			5			3	9
S22	Matjord				11	2		7	20
S23	Matjord	1		1	7		2	7	18
S23	Ytfynd	1						2	3
S23	Silt				1				1
S24	Matjord				6			3	9
S25	Matjord				4			5	9
S26	Matjord				2				2
FP1	Ytfynd				1				1
FP2	Ytfynd			1					1
TOT.		6	6	2	79	2	8	44	147

Tabell 3. Redovisning av fynd från den södra ytan, per schakt och lager eller anläggning. Röd text anger matjordslager.

metalledetekteringen endast gav utslag i det omrörda plog- och matjordslagret och fynden bedömdes som recenta så har de ej tagits till vara.

Analysresultat

Analysrapporterna finns att ladda ner på Fornsök, samt på Kulturlandskapets hemsida. En sammanställning av analyserna finns i *Tabell 4*.

Tabell 4. Analyser L1969:1933

Prov	Typ	Anl	Schakt	Typ	Vedart	¹⁴ C	Makro	MK
3	C-14	-	9	Lager	Al (alnus)	2136-1896 f Kr	-	-
4	Makro	6	12	Grop	-	-	Oförkolnat växtmaterial. Lite träkol. Ett förkolnat korn (Hordeum vulgare). Ett förkolnat frö av måra (Galium sp.). En liten skärva glaserat lergods/keramik.	-
5	Makro	9	15	Härd?	-	-	Lite träkol.	-
6	C-14	-	18	Lager	Vide/poppel (salix/populus)	738-384 f Kr	-	-
7	Makro	-	18	Lager	-	-	Lite träkol.	-
8	C-14	10	17	Kokgrop	Al (alnus)	353-45 f Kr	-	-
9	Makro	10	17	Kokgrop	-	-	Endast träkol.	-
10	MK	-	18	Schakt-profil	-	-	-	För prov 10-12: CitP: Ingen kulturpåverkan. MS och MS550: En reducerande miljö / våtmarkspåverkan i de två översta proverna. Organisk halt + Pkvot: Höghumifierad torv eller en fas med gyttja.
11	MK	-	18	Schakt-profil	-	-	-	
12	MK	-	18	Schakt-profil	-	-	-	

Vedartsanalys

Provet som togs i det flammiga gråa lagret i schakt 9 består av al. Det gjorde också provet som togs i anläggning 10 i schakt 17. Provet som togs i det sumpiga lagret i schakt 18 utgörs av vide/poppel.⁹

¹⁴C-analys

Kolprovet från det flammiga lagret i schakt 9 daterades till 2136-1896 f Kr, eller senneolitikum. Kol från det sumpiga lagret i schakt 18 har daterats till 738-384 f Kr, vilket innebär övergången mellan bronsålder och förromersk järnålder. Kolet från kokgropen, anläggning 10, har daterats till 353-45 f Kr, det vill säga förromersk järnålder.¹⁰ Se tidsaxel längst bak i rapporten.

Makrofossilanalys

Provet från anläggning 6, gropen i schakt 12, visade sig innehålla oförkolnat växtmaterial samt en liten mängd träkol. Ett förkolnat sädeskorn av korn, samt ett förkolnat frö av måra hittades

också, samt en liten skärva glaserat lergods.¹¹

Provet från anläggning 9, härden i schakt 15, innehöll endast en liten mängd träkol. Det samma gäller det sumpiga lagret i schakt 18. Provet från anläggning 10, kokgropen, innehöll däremot bara träkol. I dessa prover framkom inga fröer eller andra fynd.¹²

Markkemisk analys

Det var inte kostnadsberäknat för markkemi-analyser, men för att få klarhet i om det sumpiga lagret som uppträdde i schakt 5, 6, 7, 8 och 18 var kultur- eller naturpåverkat, togs en profilserie jordprover i schakt 18 för markkemianalys.

Halten av fosfat (CitP) visar ingen kulturpåverkan. Värdena för MS och MS550 tyder på en reducerande miljö/våtmarkspåverkan i de två översta proverna. Den organiska halten i kombination med den höga Pkvoten indikerar höghumifierad torv eller en fas med gyttja. Sammantaget visar alltså markkemianalysen entydigt på naturpåverkan.¹³

¹¹ Östman m fl. 2023

¹² Östman m fl. 2023

¹³ Östman m fl. 2023

⁹ Östman m fl. 2023

¹⁰ Calcagnile 2023

Del 3 Tolkning och vidare åtgärder

Tolkning

Norra ytan – L1969:2530

På den norra ytan tidsfästes anläggning 1 i schakt 1 till 1300- eller tidigt 1400-tal. Kolet utgjordes emellertid av ek, vilket kan ha hög egenålder. Övriga anläggningar daterades inte.

I schakt 1 och 3 framkom en hel del sten, *illustration 18*. Det är tänkbart att denna har att göra med bebyggelsen inom bytomten. Studerade kartor visar inte på bebyggelse i detta område, men det är ju fullt tänkbart att sådan har funnits före 1772. Några konstruktionsdetaljer kunde inte iakttas vid schaktningen.

Merparten av det sparsamma litiska materialet kom i de tre delundersökta anläggningarna. En plattformskärna C (fynd nr 3) kom i grusig silt i schakt 2. Fynden är inte möjliga att datera.

Ytan är svårbedömd. Det finns troligen spår från stenålder, under lämningarna från bytomten. Det är troligt att de övriga anläggningarna på den norra ytan har en liknande datering som

anläggning 1, även om det inte kan fastställas. Detta antagande görs på grundval av att lagerföljden var liknande i de tre schakten och att anläggningarna framkom på ungefär samma djup. De bestod dessutom, liksom den daterade anläggningen, av liknande mörkfärgningar med sten och kol.

Ytan för bytomten L1969:3582 justeras baserat på resultaten från kartstudierna, *illustration 19*. Ytan för boplatsen L1969:2530 justeras inte.

Södra ytan – L1969:1933

I schakt 17 framkom en kokgrop, anläggning 10. Denna har daterats till 353-45 f Kr, det vill säga romersk järnålder. Strax intill i schakt 9 framkom ett tunt flammigt lager med enstaka kolbitar i, detta har daterats till 2136-1896 f Kr, eller senneolitikum. Det flammiga lagret skulle kunna vara rester av ett kulturlager eller en utsmedad eldstad. Som framgår av kartan i *Bilaga 7*, har havet nått upp till det här partiet under aktuell tidsperiod; kanske är det havet som är orsak till utseendet på lagret. Såväl schakt 9 som schakt 17 togs upp inom den del av området som är beläget topografiskt sett högre i terrängen, på samma

Illustration 18. Schakt 1 inom den norra var ett av de schakt som innehöll en del sten. Bilden är tagen med drönare. Foto mot söder.

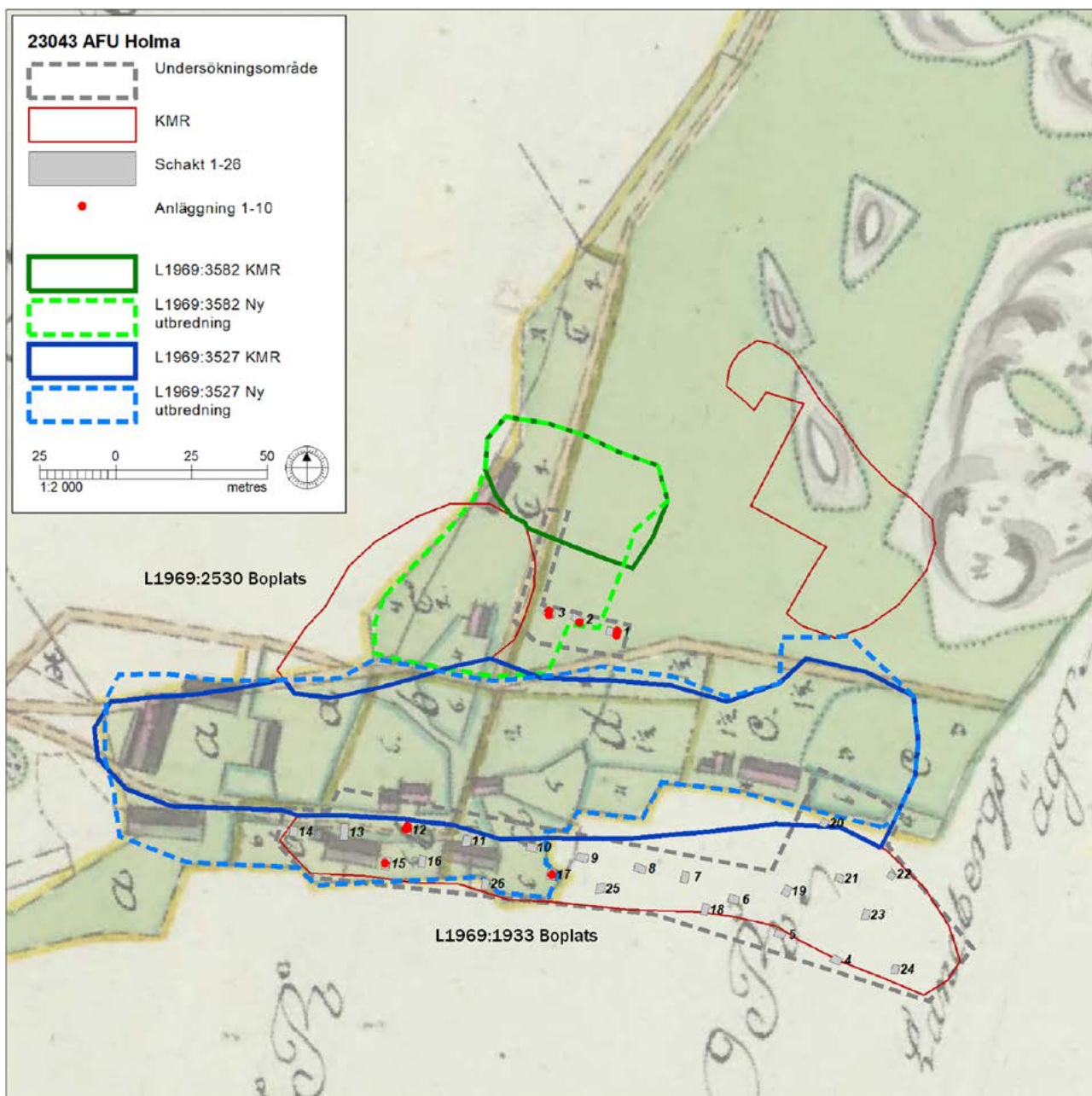

Illustration 19. Kartan från 1805, med nya utbredningar för bytomterna L1969:3582 och L1969:3527 inlagda. Även de upptagna schakten är inlagda på kartan. Det är tänkbart att iakttagelserna i schakten i den västra delen av boplatsen L1969:1933 beror på aktiviteter inom bytomten. Källa Lantmäteriet.

höjdrygg i landskapet som den nutida bebyggelsen är belägen.

I schakt 5-8 samt 18 framkom ett sumpigt lager. Markkeminanalysen visar inte på någon kulturpåverkan. Det kol som daterades till 738-384 f Kr, eller övergången mellan bronsålder och romersk järnålder, kan härröra från en naturlig brand, eller komma från den bebyggelse som med största sannolikhet funnits strax ovanför. Sannolikt har vatten varit stående på platsen och

bildat en anaerobisk (syrefattig) miljö, där organiskt material har inte brutits ned till fullo, vilket i sin tur skapat den mörkare färgen på lagret. Som framgår av kartan i *Bilaga 8*, är det inte havet som varit orsaken till fuktigheten i marken.

I fält upplevdes marken som något sumpig även i nutid, och detta stöds av lagret för markfuktighet i området som är tillgänglig via länsstyrelsens GIS-portal, där fuktighet i marken på det södra undersökningsfältet är angivet till

Illustration 20. Anläggning 9 i schakt 15. Schaktet innehöll en hel del sten. Foto mot nordost.

mellan 5-10 kg/h.¹⁴ Sedan visade både provet från det flammiga lagret i schakt 9 och provet från kokgropen i schakt 17 på al, vilket är en växt som trivs i en fuktig miljö.

Den västra delen av förundersökningsområdet har varit bebyggd under 1800-talet. I schakt 12, 13, 15 och 16 framkom en hel del sten, en del ganska stora, i de undre delarna av ploglagret. Dessa skulle kunna ha samband med bebyggelsen på bytomten. Några strukturer kunde inte urskiljas vid schaktningen. I schakt 12 och 15 framkom anläggningarna 6-8 respektive 9. Anläggning 9 uppträdde på endast 0,3 meter under markytan, på en nivå där det fortfarande fanns en hel del sten, *illustration 20*. Anläggning 6 och 9 delundersöktes. Ingen av dem är daterad, då något kol inte kunde iakttagas vid undersökning. I makrofossilanalysen framkom dock sparsamt med kol i båda anläggningarna, och i anläggning 6 hittades ett förkolnat korn (*Hordeum vulgare*) samt ett förkolnat frö av måra (*Galium* sp.). Korn

har odlats under såväl förhistorisk som historisk tid, så det daterar inte anläggningen i sig. Men båda anläggningarna är nu möjliga att ¹⁴C-datera om det skulle vara önskvärt.

Inom den södra ytan framkom en hel del flinta, bland annat ett anmärkningsvärt stort antal plattformskärnor och plattformsavslag, vilka alla utom en framkom i den östra – och topografiskt lägre belägna – halvan av området. Flest fynd framkom i schakt 22 och 23, även dessa i den östligaste delen av ytan. Inom den östra halvan kom 99 fynd av flinta, inom den västra 43. Den absoluta merparten av fynden kom dock i ploglagret: endast två fynd (avslag i schakt 4 och 23) kom under matjorden i den östra delen, och sju fynd (en plattformskärna i schakt 9, två avslag i schakt 15, samt en övrig vardera i schakt 12, 15 och 18) inom den västra delen. Av flintorna var 28 av en finkornig kvalitet, vilket eventuellt kan tyda på en neolitisk datering. Noterbart är att de flesta av dessa också har krusta. Den finkorniga flintan verkar vara spridd över hela området. Fynden är inte möjliga att datera.

¹⁴ Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Informationskartan

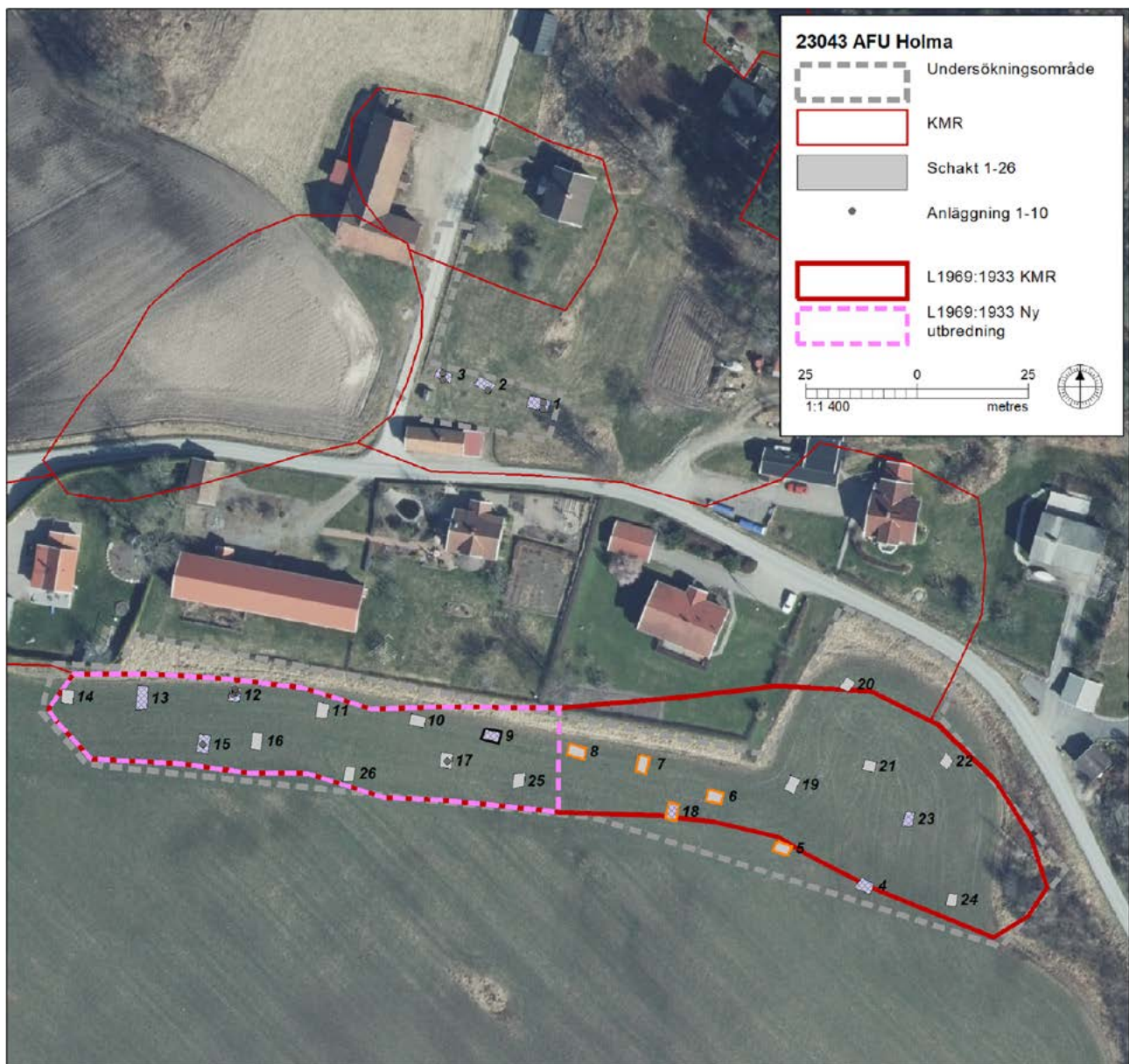

Illustration 21. Kartan visar ny utbredning av boplatsen L1969:1933. För övrig teckenförklaring se illustration 7. © Lantmäteriet.

Sammantaget görs bedömningen att den del av boplatsen som funnits i den östra, lägre belägna delen av ytan sannolikt är helt sönderplöjd. Vad gäller den högre belägna västra delen är det tydligt att det finns spår från aktiviteter under såväl senneolitikum som äldre järnålder kring schakt 9 och 17. Längre västerut finns definitivt lämningar av mänsklig aktivitet, men det är osäkert om dessa främst är från historisk tid eller om det kan finnas äldre spår. Vid tiden för senneolitikum har boplatsytan emellertid befunnit sig i omedelbar närhet till den dåtida stranden, se karta i Bilaga 7. Detta kan förklara det utsmedade lagret i schakt 9. I den mån flintan inom om-

rådet är neolitisk snarare än metalltida, kommer den måhända i första hand från de något högre belägna partierna i norr. Under förromersk järnålder stod havet ett stycke söder om Holma.

Ytan för boplatsen L1969:1933 justeras utifrån resultaten av förundersökningen, se *illustration 19*. Ytan för bytomten L1969:3527 justeras baserat på resultaten från kartstudierna, *illustration 21*.

Kunskapspotential

Att ytan har använts under så lång tid, innebär också att äldre lämningar kan vara påverkade eller skadade av senare aktiviteter.

Norra ytan – L1969:2530

Den del som förundersöktes förefaller vara påverkad av den medeltida bytomten. Det är tänkbart att det inom den yta som schaktades inte har funnits några förhistoriska lämningar, även om detta inte verkar troligt – den här ytan är rimligen lika bra och användbar som övriga ytor i det omedelbara närområdet.

Förundersökningsområdet omfattade även vägen som löper i nord-sydlig riktning här, men någon schaktning gjordes inte inom denna. Det är möjligt att vägkroppen skyddat äldre lämningar från skador.

Södra ytan – L1969:1933

Den östra delen av ytan bedöms ha liten kunskapspotential – de lämningar som har funnits här förefaller vara helt sönderplöjda. Det är också tänkbart att (en del av) flintan i detta område snarare kommer från något högre i terrängen, eller att boplatsen (även) har en utbredning åt detta håll, det vill säga i slutningen norr och nordost om.

Inom den västra delen finns bevarade anläggningar, vilka har potential att öka kunskapen om olika delar av förhistorien. Den västligaste delen kan eventuellt vara påverkad av den historiska bytomten, men då anläggningarna i detta parti inte daterats är det oklart om de är historiska eller förhistoriska.

Pedagogisk potential

Båda ytorna är belägna i anslutning till Holma bytomt. Markerna är öppna och brukade, och på höjdryggen där Holma är beläget finns även lämningar i form av förhistoriska gravar. Den öppna terrängen och den relativa närheten till havet gör det också lätt att föreställa sig en högre vattenlinje. Området har således höga pedagogiska värden. Dessa kommer dock inte att påverkas negativt av den planerade ledningsförläggningen.

Värdering av måluppfyllelsen

I undersökningsplanen angavs att cirka 500 m² eller 6,5% av ytan skulle tas upp vid schaktning. I stället togs endast cirka 230 m² upp, vilket är

mindre än hälften av det som planerades. En delorsak till detta kan vara att undersökningen utfördes i mars, med vad det innebär av kyla, snöfall och bristande ljus. Vi gör dock bedömningen att de upptagna schakten var tillräckliga för att få ett tillräckligt kunskapsunderlag. De brister som finns (tre odaterade anläggningar), beror på brist på kol i de samma. Förundersökningen har i övrigt utförts enligt plan. Inga avvikelser har rapporterats.

Förslag på vidare åtgärder

Norra ytan – L1969:2530

Området under vägen har ej undersökts. Kulturlandskapet anser att området under vägen bör bli föremål för en schaktningsövervakning, se *illustration 18*. Eventuellt kan även den södra oschaktade delen av ytan omfattas av en sådan.

Södra ytan – L1969:1933

Kulturlandskapet anser att den västra delen av ytan bör bli föremål för en schaktningsövervakning, se *illustration 18*. Vad avser den östra ytan anses denna sakna vetenskaplig potential.

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MBs hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som

innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin; Wigforss, Johan	1978	"Sorteringsschema för flinta." <i>Fyndrapporter</i> 1978. Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar.
Miller, Urve; Robertsson, Ann-Marie	1988	"Late Weichselian and Holocene environmental changes in Bohuslän, southwestern Sweden." I: <i>Geographica Polonica</i> 55.

Digitala källor

KMR, Kulturmiljöregistret		Fornsök, https://app.raa.se/open/fornsok/
Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Informationskartan		https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=023f6dde755f41c5a719b111ddfb80ed

Kartor

Lantmäteriet, Lantmäteristylens arkiv	1772/1784	Holma nr 1-2. Storskifte på inägor. Akt N36-17:1.
Lantmäteriet, Lantmäteristylens arkiv	1805	Holma nr 1-2. Storskifte på inägor. Akt N36-17:2.
Lantmäteriet, Lantmäterimyndigheternas arkiv	1867 (1859)	Holma nedergården. Laga skifte. Akt 14-her-178.

Analysrapporter

Calcagnile, Lucio	2023	<i>Results of Radiocarbon Dating</i> . Rif.CEDAD: 2023_0183. Daterad 26 april 2023.
Östman, Sofi; Hristova, Ivanka; Eriksson, Samuel	2023	<i>Miljöarkeologiska analyser av prover från Holma, L1969:2530, L1969:1933, Herrestad socken, Uddevalla kommun, Bohuslän</i> . Rapport nr. 2023-013. Miljöarkeologiska laboratoriet.

Bilagor

1. Schakt L1969:2530
2. Schakt L1969:1933
3. Anläggningar L1969:2530
4. Anläggningar L1969:1933
5. Fyndlista L1969:2530
6. Fyndlista L1969:1933
7. Havsnivå 20 meter över dagens nivå
8. Havsnivå 8 meter över dagens nivå

Bilaga 1 – Schakt L1969:2530

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Markslag	Jordart	Lagerbeskrivning (m)	Anl	Fynd	Prov	Möh
1	4,5	3	0,3	0,4	Tomtmark	Silt	0-0,3 matjord med mkt sten, därunder ljust rödbrun sandig silt. En stor sten i V delen. Anläggning 1 och 2.	Ja	Ja	Ja	26,5
2	4	2,5	0,2	0,5	Tomtmark	Grusig silt	0-0,25 matjord, 0,25-0,35 grusig sandig silt, därunder silt. Anläggning 3.	Ja	Ja	-	26,5
3	3,5	2	0,25	0,4	Tomtmark	Grusig sand	0-0,3 matjord med mkt sten och block, en hel del tegel och fnas i V änden, påfört? Därunder ljusröd grusig sand med en del mindre stenar. Anläggning 4 och 5.	Ja	Ja	Ja	26,5

Illustration 22. Profil i schakt 2 inom den norra ytan. Här finns inget ploglager, vilket stämmer överens om att ytan utgjorts av tomtmark eller liknande. Foto mot norr.

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Markslag	Jordart	Lagerbeskrivning (m)	Anl	Fynd	Prov	Möh
4	4	2,5	0,35	0,4	Vall	Silt	0-0,28 matjord, därunder lerig silt. I N-S riktning ett stråk med sorterat fint grus med en svallad flinta. Flinta även i matjorden. Ett par stenlyft med matjord i fyllningen.	-	Ja	-	18
5	3,6	2,4	0,45	0,5	Vall	Silt	0-0,3 siltig matjord, 0,3-0,4 mer grusigt, under detta ljusgul lera. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	18
6	3,5	3	0,45	0,6	Vall	Silt	0-0,35 siltig mörkbrun matjord. 0,35-0,45 grå silt med grus, samma som i schakt 5. Därunder gul sand. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	18
7	4	2,5	0,5	0,5	Vall	Silt	0-0,35 siltig matjord. 0,35-0,48 grått siltigt grus, samma som i schakt 5 och 6. Därunder gulbrunt grus. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	18
8	3,5	2,2	0,65	0,7	Vall	Silt	0-0,3 brungrå siltig matjord. 0,3-0,48 mörkgrå fuktig silt, samma som i schakt 5, 6 och 7. 0,48-0,55 grå sandig silt, därunder ljusgul opåverkad silt. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	18
9	4	2,8	0,5	0,6	Vall	Silt	0-0,5 siltig matjord med stenar upp till 0,4 m stora, uppträder från 0,1 till ca 0,5 m djup, oklar övergång under ploglagret. Därunder ljus silt. I övergången mellan matjord och undergrund ett tunt sotigt lager. Lagret syns som flammigt mörkare mot den ljusa undergrunden. Lagret finns i hela schaktet. Prov insamlat inom ca 0,3x0,3 m stor yta. Ej undersökt. Flinta i matjorden och i det gråa lagret.	-	-	Ja	18
10	4	3	0,25	0,3	Vall	Silt	0-0,25 matjord, därunder gulaktig silt. Flinta endast i matjorden.	-	-	-	18,5
11	3,5	2,5	0,3	0,35	Vall	Sandig silt	0-0,30 matjord, därunder gulaktig silt. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	19
12	3,5	2,5	0,4	0,5	Vall	Grusig sand	0-0,3 homogen matjord med en del sten, 0,3-0,4 också matjord fast lite mer flammig, kanske inte plöjd. Därunder grusig sand / sandigt grus. Anläggning 6, 7 och 8. Fynd av flinta i matjorden och i anläggning 6.	Ja	Ja	Ja	18,5
13	5,5	2,5	0,3	0,5	Vall	Silt	0-0,3 m siltig matjord med ca 10 % sten upp till 0,3 m stora. Därunder gulgrå silt med upp till 10 % sten upp till 0,3 m stora. I schaktet framkom gropar vilka bedömdes som stenlyft, i ytan av en grop ett avslag av flinta. Flinta även i matjorden.	-	Ja	-	18
14	3,4	2,8	0,3	0,5	Vall	Silt	0-0,2 mörkgrå siltig matjord, 0,2-0,3 ngt mörkare matjord med småsten, därunder ljus silt. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	17,5
15	4	2,5	0,25	0,4	Vall	Siltigt grus	0-0,25 matjord, därunder gult grus med mkt sten och mkt järnutfällningar. Mkt sten även i undre delen av matjorden. Anläggning 9, med fynd av flinta. Flinta även i matjorden.	Ja	Ja	Ja	17,5

Bilaga 2 – Schakt L1969:1933

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Markslag	Jordart	Lagerbeskrivning (m)	Anl	Fynd	Prov	Möh
16	4	2,5	0,35	0,4	Vall	Stenig silt	0-0,2 matjord, 0,2-0,3 ngt flammig matjord med mkt sten, därunder ljusbrun silt med sten och mkt järnutfällningar. Fynd endast i matjord	-	Ja	-	18
17	3,5	2,5	0,25	0,3	Vall	Silt	0-0,3 matjord, därunder gulbrun silt. Endast recenta fynd och endast i matjord.	Ja	-	Ja	17,5
18	3,5	2,5	0,55	0,6	Vall	Sand, ngt grusig	0-0,35 matjord. 0,35-0,48 ett "sumpigt" mörkbrunt lager, ngt sandigare och ngt mindre homogent än matjorden, med enstaka kolbitar i, detta bör vara samma lager som i schakt 5-8. Därunder gulbrun sand. MK och makro i "sumpigt" lager. Flinta i matjorden och i "sumpigt" lager..	-	Ja	Ja	17,5
19	3,6	2,4	0,3	0,4	Vall	Silt	0-0,35 mörkgrå matjord med upp till 5 % småsten upp till 0,05 m stora, samt ngn kol. Därunder hård gul silt med plogspår. I N del av schakt en långsgående recent nedgrävning V till O. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	19,5
20	3	2,5	0,3	0,35	Vall	Silt	0-0,3 siltigt grå matjord med upp till 5 % småsten intill 0,05 m stora. Därunder ljusgul silt. I N del av schakt är en recent störning i form av långsgående nedgrävning NV till SO, vatten framkommer i NV delen av denna. Ca 8 m fr åkerdikena. Regn och snöfall vid undersökningstillfället. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	22,5
21	2,7	2,4	0,35	0,2	Vall	Silt	0-0,3 siltig matjord med upp till 5 % sten 0,01-0,05 m stora. Därunder ljusgul silt. I undergrunden finns plogspår i N till S riktning. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	20,5
22	2,4	2,2	0,4	0,5	Vall	Silt	0-0,4 mörkgrå matjord med enstaka stenar 0,01-0,3 m stora. I övergång mot underliggande lager ngt ljusare grå. Därunder ljusgul silt. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	21,5
23	3,2	2,4	0,35	0,45	Vall	Silt	0-0,35 ljusgrå packad homogen och siltig matjord, i dess nedre del är mer grus. Därunder ljusgul silt. Flinta i matjorden och i silten.	-	Ja	-	20
24	2,8	2,3	0,3	0,32	Vall	Silt	0-0,3 grå siltig matjord, i nedre del blötare och med ngn inblandning av grus. Därunder ljusgul silt, med en recent störning i form av en nedgrävning som löper S till N. Mer luckert än schakt 23. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	18,5
25	2,9	2,2	0,7	0,8	Vall	Silt	0-0,5 grå siltig matjord, i SV del av schakt mörkare. 0,5-0,75 ett stenigt omrört siltigt lager med upp till 50 % sten 0,01-0,3 m stora, samt grus och tegel, luktar sump. Därunder grusig ljus silt med stenar upp till 0,3 m stora, och en nedgrävning med ett plaströr i SV. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	Ja	16,5
26	3,6	2,4	0,4	0,6	Vall	Silt	0-0,22 m homogen mörkgrå siltig matjord, 0,22-0,37 är det samma men mörkare och med upp till 40 % sten 0,05-0,5 m stora. Därunder ljus silt. Flinta endast i matjorden.	-	Ja	-	17

Illustration 23. Profil i schakt 22. Homogent ploglager ovan styv silt. Foto mot väster.

Illustration 24. Stenlyft och störningar i schakt 13. Foto mot norr.

Bilaga 3 – Anläggningar L1969:2530

Anl nr	Schakt	Typ	Djup under markytan (m)	Beskrivning/undersökning	Undersöknings-status
1	1	Härd	0,35	Oregelbunden, ca 0,75x0,3 m stor i plan. I ytan gråbrun sandig silt med enstaka kolfnas. Vid undersökning 0,03 m djup, med flack och ngt ojämn botten. Kolprov taget.	Delundersökt
2	1	Härd?	0,3	Oregelbunden, ca 0,9x0,3 m stor i plan. Går ut i S schaktkant. I ytan mörkbrun och ngt sandig silt, ett kolfnas. Ev samma typ som anl 1.	Ej undersökt
3	2	Härd	0,3	Oregelbunden, ca 0,9x0,5 m stor i plan. I ytan mörkbrun sotig silt med enstaka sten. Vid undersökning max 0,08 m djup, lätt skålad botten. Inget synligt kol. En flinta framkom vid undersökning. Benämnd som "mörkfärgning" i fält.	Delundersökt
4	3	Härd	0,3	Oregelbunden, 0,8x0,5 m stor i plan. I ytan sotig silt med kolfnas, flammig mot underliggande grus. Vid undersökning stenar upp till 0,2 m stora i NO kanten. Fortsätter troligen in i schaktkant i S. Kolprov taget. Anläggningen uppmärksammades som en mörfärgning vid schaktning 1 dm högre upp.	Delundersökt
5	3	Mörkfärgning	0,4	Oval, 0,6x0,5 m stor i plan. I ytan mörkbrun grusig sand, inget kol. Vid undersökning 0,05 m djup, flat botten. Kan ev vara stenlyft med tanke på all sten ovanför i schaktet.	Delundersökt

Illustration 25. Anläggning 2 i schakt 1. Foto mot väster.

Anl nr	Schakt	Typ	Djup under markytan (m)	Beskrivning/undersökning	Undersöknings-status
6	12	Grop	0,4	Oval, 0,8x0,6 m stor (N-S). I ytan mörkbrun blöt matjord/kulturljord med tegelfnas. Delundersökt till 25 %. I V del av sektion konkav till 0,1 m djup, i N del av sektion 0,07 m djup. I mitt samt i kanten av gropen är stenar. Fyllning av grå silt med grus och steninblandning. Vatten framkommer i botten vid undersökning. Makroprov taget.	Delundersökt
7	12	Grop	0,4	Rund, 0,3 m diam. I ytan sandig och mörkbrun matjord. Liknar anl 6 och 8.	Ej undersökt
8	12	Grop	0,4	Rund, 0,5 m diam. I ytan siltigt och blött. Går in i schaktkant i N. Liknar anl 6 och 7,	Ej undersökt
9	15	Härd?	0,3	Oregelbunden, 1,4x0,8 m stor. Oval SV till NO, utsmetad mot SV, som en pratbubbla. I ytan ngt sotig sandig silt. Avgränsad i O av sten upp till 0,5 m i diam, längs kanter är sten upp till 0,4 m i diam. Flinta framkom i anläggning vid schaktning. Vid undersökning mer sten längs sidorna. 0,14 m djup, mörkfärgad fyllning. Inget kol framkom, dock är anläggningens färg och stenarnas placering signifikativt för en härd. En bit flinta i fyllningen. Makroprov taget. Kraftigt snöfall och kyla undersökningstillfället.	Delundersökt
10	17	Kokgrop	0,3	Rund, 0,8 m diam. I ytan tydlig, med sotig silt, kol och skörbränd sten. Undersökt till 25 %. Skärvig sten: 6 st under 7 cm, 9 st över 7 cm. Inga fynd vid undersökning. 0,1 m djup. Fyllning av 50 % sotig silt och 50 % skörbränd sten. Kolprov och makroprov taget.	Delundersökt

Illustration 26. Kokgropen, anläggning 10, i schakt 17. Schakt 17 togs upp inom den högre belägna delen av boplaten L1969:1933, men strax öster om den historiska bytomten. Foto mot norr.

Fyndlista. Fastighet Holma 2:2 m fl, L1969:2530, Herrestad socken, Uddevalla kommun, Västra Götalands län län. Projekt nr 23043 AFU.										
Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lager	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Fyndstatus	Patinerad
1	Flinta	Avslag		S1	Matjord	1	2,4	Med krusa. Finkorning flinta.	Ej tillvaratagen	0
2	Flinta	Avslag		S1, anl 1		1	1,5	Kärnpreparering. Finkorning flinta.	Ej tillvaratagen	0
3	Flinta	Plattformkärna	C	S2	Grusig silt	1	26	Delvis patinerad.	Tillvaratagen	1
4	Flinta	Övrig		S2	Grusig silt	1	1,7		Ej tillvaratagen	0
5	Flinta	Avslag		S2, anl 3		2	6,7	En är delvis patinerad.	Ej tillvaratagen	1
6	Flinta	Avslag		S3, anl 4		1	3	Eventuellt svagt eldpåverkad. Finkorning flinta.	Ej tillvaratagen	0
7	Flinta	Splitter		S3, anl 4		2	0,2	Brända.	Ej tillvaratagen	0
						9	41,5			2

Illustration 27. Planfoto av anläggning 1 i schakt 1. Ett avslag av flinta framkom i anläggningen. Foto mot nordost.

Illustration 28. Olof samlar kolprov ur anläggning 4 i schakt 3, med anläggning 5 synlig mellan meterstock och norrpil. Tyvärr kunde provet inte arbestämmas, och daterades inte heller. I anläggning 4 framkom ett avslag och två splitter av flinta. Notera att det är en liknande lagerföljd, och att anläggningarna framkom på liknande nivå, som i schakt 1. Foto mot sydost.

Fyndlista. Fastighet Holma 2:3 m fl, L1969:1933, Herrestad socken, Uddevalla kommun, Västra Götalands län län. Projekt nr 23043 AFU.										
Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lager	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Fyndstatus	Patinerad
1	Flinta	Plattformsavslag	B	S4	Matjord	1	29	Svagt svallad.	Tillvaratagen	0
2	Flinta	Avslag		S4	Matjord	3	33	En är av finkornig flinta med avspaltningssärr påminnande om spånteknik. Två är svagt svallade.	Ej tillvaratagen	0
3	Flinta	Övrig		S4	Matjord	3	47	Svagt svallade.	Ej tillvaratagen	0
4	Flinta	Avslag		S4	Sorterat fint grus	1	53		Ej tillvaratagen	0
5	Flinta	Plattformskärna	F	S5	Matjord	1	47	Tillslagen efter patinering och svallning.	Tillvaratagen	1
6	Flinta	Avslag		S5	Matjord	3	15	En är finkornig med krusta, två lätt svallade.	Ej tillvaratagen	1
7	Flinta	Övrig		S5	Matjord	2	19	Spånfragment	Ej tillvaratagen	0
8	Flinta	Plattformsavslag	A	S6	Matjord	2	37	En är svagt svallad och finkornig med krusta.	Tillvaratagen	0
9	Flinta	Avslag		S6	Matjord	3	20	Två är svagt svallade.	Ej tillvaratagen	0
10	Flinta	Splitter		S6	Matjord	1	0,2		Ej tillvaratagen	0
11	Flinta	Avslag		S7	Matjord	4	22	Två finkorniga varav en med krusta. En bränd. Tre svagt svallade.	Ej tillvaratagen	0
12	Flinta	Plattformsavslag	B	S8	Matjord	1	5,2	Spånlignande ärr, finkornig flinta, krusta.	Tillvaratagen	0
13	Flinta	Avslag		S8	Matjord	3	8,2	En hårt bränd, två finkorniga.	Ej tillvaratagen	0
14	Flinta	Övrig		S8	Matjord	2	53	En finkornig med krusta.	Ej tillvaratagen	0
15	Flinta	Avslag		S9	Matjord	2	25		Ej tillvaratagen	0
16	Flinta	Splitter		S9	Matjord	1	0,2		Ej tillvaratagen	0
17	Flinta	Plattformskärna	C	S9	Finsand	1	32	Finkornig med krusta, omslagen efter patinering.	Tillvaratagen	1
18	Flinta	Avslag		S10	Matjord	1	1	Finkornig flinta.	Ej tillvaratagen	1
19	Flinta	Avslag		S11	Matjord	2	7,5	En finkornig med krusta.	Ej tillvaratagen	0
20	Flinta	Avslag		S12	Matjord	1	5,8		Ej tillvaratagen	0
21	Flinta	Övrig		S12	Matjord	2	21		Ej tillvaratagen	0
22	Flinta	Övrig		S12 anl 6		1	33	Finkornig med krusta, några tydliga avspaltningar.	Ej tillvaratagen	0
23	Flinta	Avslag		S13	Matjord	2	12		Ej tillvaratagen	0
24	Flinta	Avslag		S13	Silt	1	0,3	Svagt svallad.	Ej tillvaratagen	1
25	Flinta	Avslag		S14	Matjord	1	0,6	Finkornig med krusta.	Ej tillvaratagen	0
26	Flinta	Övrig		S14	Matjord	2	3,6	En har krusta, och en är svagt svallad.	Ej tillvaratagen	0

Bilaga 6 – Fyndlista L1969:1933

Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lager	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Fyndstatus	Svallad	Patinerad
27	Flinta	Avslag		S 15	Matjord	2	22	En finkornig utan krusta.	Ej tillvaratagen	1	0
28	Flinta	Övrig		S 15	Matjord	2	38	En finkornig med krusta, båda med tydliga avspålningsårr.	Ej tillvaratagen	1	0
29	Flinta	Avslag		S 15, anl 9		2	21	En svagt svallad.	Ej tillvaratagen	1	0
30	Flinta	Övrig		S 15, anl 9		1	11		Ej tillvaratagen	0	0
31	Flinta	Avslag		S 16	Matjord	3	11	En svagt svallad.	Ej tillvaratagen	1	0
32	Flinta	Splitter		S 16	Matjord	1	0,1	Bränt.	Ej tillvaratagen	0	0
33	Flinta	Avslag		S 18	Matjord	1	5	Finkornig flinta med krusta, svagt svallad.	Ej tillvaratagen	1	0
34	Flinta	Övrig		S 18	Matjord	2	6	En bränd.	Ej tillvaratagen	0	0
35	Flinta	Övrig		S 18	Sumpigt lager	1	1,4	Bränd.	Ej tillvaratagen	0	0
36	Flinta	Plattformsavslag	B	S 19	Matjord	1	40		Tillvaratagen	0	0
37	Flinta	Avslag		S 19	Matjord	5	15	Tre är av finkornig flinta med krusta.	Ej tillvaratagen	0	0
38	Flinta	Övrig		S 19	Matjord	2	4,6	Svagt svallade.	Ej tillvaratagen	2	0
39	Flinta	Plattformskärna	D	S 20	Matjord	1	18		Tillvaratagen	0	0
40	Flinta	Plattformsavslag	A	S 20	Matjord	1	11,3	Finkornig med krusta.	Tillvaratagen	0	0
41	Flinta	Avslag		S 20	Matjord	2	1	En finkornig med krusta.	Ej tillvaratagen	1	1
42	Flinta	Plattformskärna	F	S 21	Matjord	1	39	Krusta.	Tillvaratagen	0	0
43	Flinta	Avslag		S 21	Matjord	5	14	En svallad, tre finkorniga varav en med krusta.	Ej tillvaratagen	1	0
44	Flinta	Övrig		S 21	Matjord	3	24	Lätt svallade, två finkorninga med krusta.	Ej tillvaratagen	3	0
45	Flinta	Avslag		S 22	Matjord	11	71	Fyra svallade och patinerade, fyra finkorniga varav två med krusta.	Ej tillvaratagen	4	4
46	Flinta	Övrig		S 22	Matjord	7	83		Ej tillvaratagen	6	2
47	Kvarts	Avslag		S 22	Matjord	2	21	Tydliga slagbulor.	Ej tillvaratagen	0	0
48	Flinta	Plattformskärna	F	S 23	Matjord	1	32	Finkornig med krusta.	Tillvaratagen	0	0
49	Flinta	Spånfragment		S 23	Matjord	1	2,2	Förarbete till tvärrpl?	Tillvaratagen	0	0
50	Flinta	Avslag		S 23	Matjord	7	27	Tre svallade varav en patinerad, två är svagt svallade. En av de svallade är ett möjligt kärnavslag. Fyra avslag av finkornig flinta varav ett med krusta.	Ej tillvaratagen	3	1
51	Flinta	Splitter		S 23	Matjord	2	0,35	Ett svallat och patinerat.	Ej tillvaratagen	1	1
52	Flinta	Övrig		S 23	Matjord	7	17	Tre är svallade och patinerade.	Ej tillvaratagen	3	3

Fynd nr	Material	Sakord	Undertyp	Hemvist	Lager	Antal	Vikt (g)	Kommentar	Fyndstatus	Svallad	Patinerad
53	Flinta	Plattformskärna	F	S 23	Ytfynd	1	59	Funnen på markytan intill schakt 23.	Tillvaratagen	1	1
54	Flinta	Övrig		S 23	Ytfynd	2	30	Funna på markytan intill schakt 23.	Ej tillvaratagen	0	0
55	Flinta	Avslag		S 23	Silt	1	18		Ej tillvaratagen	1	0
56	Flinta	Avslag		S 24	Matjord	6	8	Två finkorninga med krusta, ett eventuellt kärnavslag.	Ej tillvaratagen	1	1
57	Flinta	Övrig		S 24	Matjord	3	37		Ej tillvaratagen	3	1
58	Flinta	Avslag		S 25	Matjord	4	33	En finkorning flinta med krusta.	Ej tillvaratagen	0	0
59	Flinta	Övrig		S 25	Matjord	5	34	Två brända.	Ej tillvaratagen	3	2
60	Flinta	Avslag		S 26	Matjord	2	3,7	En finkornig flinta.	Ej tillvaratagen	0	0
61	Flinta	Avslag		FP 1	Ytfynd	1	7,5		Ej tillvaratagen	0	0
62	Flinta	Spånfragment		FP 2	Ytfynd	1	3	Finkornig flinta med krusta.	Tillvaratagen	0	0
						147	1299,75				
							61				

Illustration 29. Schakt 14. I matjordslagret kom ett avslag och två övrig flinta. Foto mot nordost.

Illustration 30. Schakt 24. I matjordslagret kom sex avslag och tre övrig flinta. Foto mot väster.

40

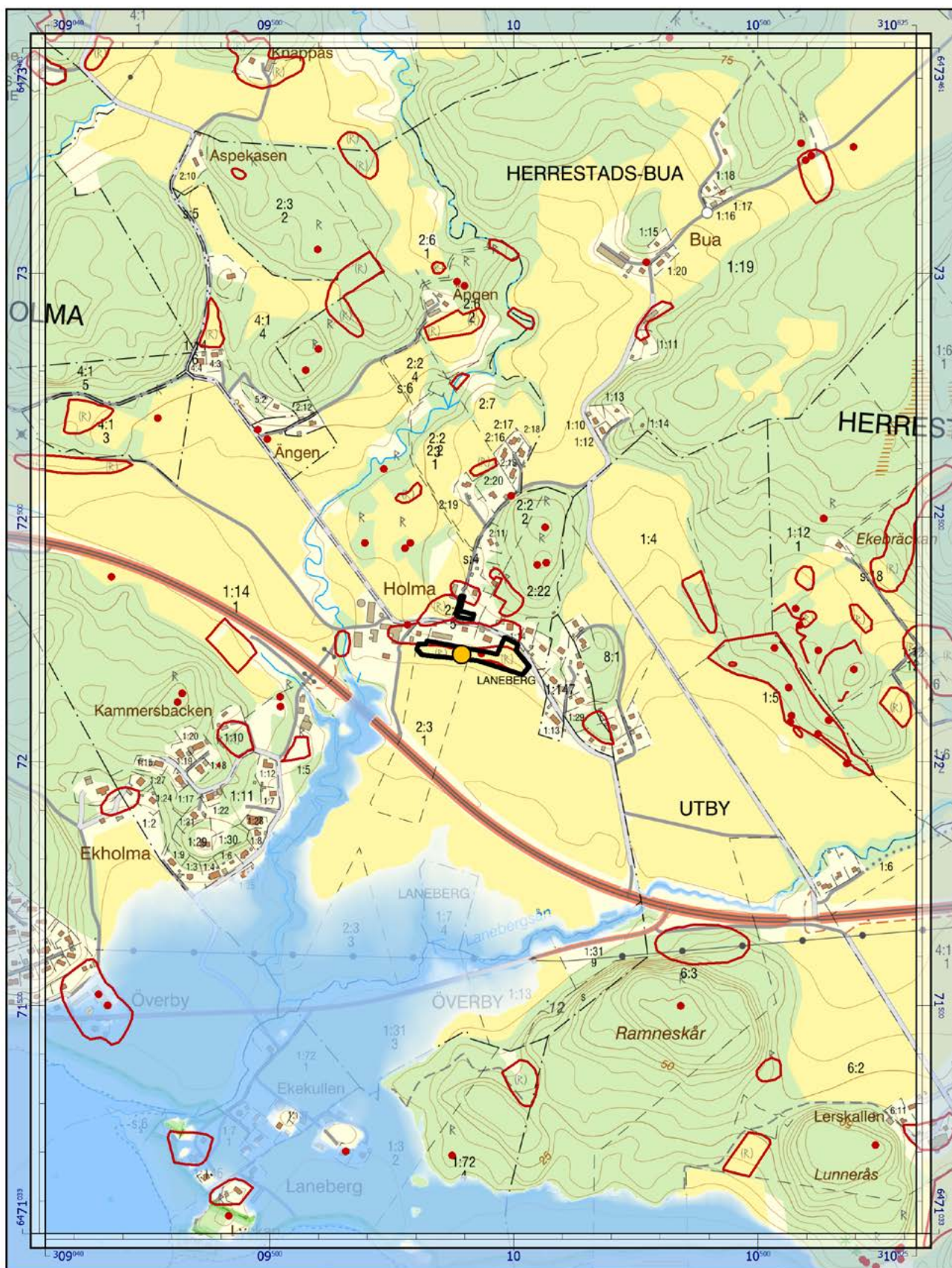
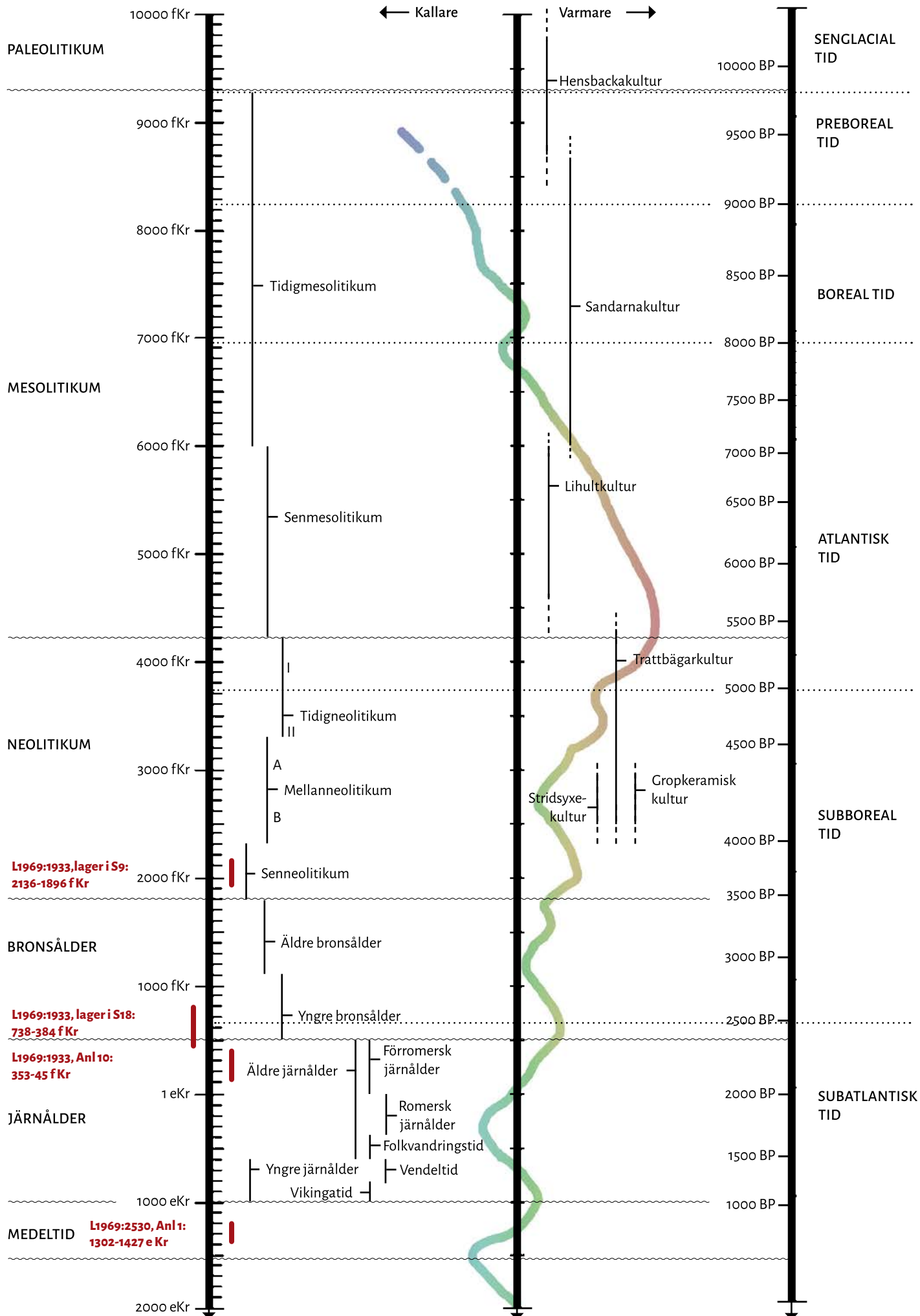

Illustration 32. Ett utsnitt som visar Holma och förundersökningsområdet. Längst ner till vänster anas Havstensfjorden. Inlagt ovanpå är en havsnivå på 8 meter över nuvarande nivå. De "suddiga" kanterna i flacka partier illustrerar havets naturliga fluktuationer på +/- 1 meter. 8 möh motsvarar ungefär förromersk järnålder (Miller & Robertsson 1988). Den brandgula pricken markerar läget för schakt 17 och anläggning 10, kokgruppen som daterades till just förromersk järnålder. © Lantmäteriet.

Dagens temperatur

← Kallare Varmare →

**Herrestad L1969:1981, L1969:1933, L1969:2530,
Uddevalla kommun, Västra Götalands län
Arkeologisk förundersökning av två boplatser och en
fyndplats, stenålder till historisk tid**

Kulturlandskapet har utfört en förundersökning i anslutning till två boplatser och bytomten för Holma. Bland annat hittades en kokgrop från förromersk järnålder, och ett kulturlager från senneolitikum. Fyndmaterialet dominerades av slagen flinta, även om mer recent material som järn och tegel framkom i ploglagret. I ploglagret framkom även huvuddelen av flintan.

Höjdryggen vid Holma har varit lämplig som boplatser under långa tider. Vid tiden för den arkeologiska förundersökningen fanns det hus och människor på platsen, och i marken finns spår av stenålder, bronsålder, järnålder och medeltid. Ett övergripande konstaterande blir således att platsen har varit använd från förhistoria till nutid.

www.kulturland.se